

**EDEBİYAT DERSLERİNDE UYGULANAN ANLATMA, KARŞILAŞTIRMA
VE SORU-CEVAP METODLARININ ÖĞRENCİ BAŞARISINA KALICILIK
BAKIMINDAN ETKİLERİ**

Feridun ALPER*

ÖZET

Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin uzak amacı “Çağdaş Türk İnsanı”nu yetiştirmektir. Bu amacın gerçekleşmesi için metinlerden faydalanılır.

Derslerde anlatma, karşılaştırma, tüme varım, tümden gelim,soru-cevap gibi metodlar uygulanır.

Derslerde öğrenilenlerin kalıcılığı bakımından soru-cevap ve karşılaştırma metotları önemlidir.

ABSTRACT

The far aim of Turkish Literature is to growing the modern Turkish human. It is used to realize of this aim from the texts.

It is appleid methods having explaining, comparision, ask-question ,deduction, resoning etc.

The methods of ask-question and comparasion are important in point of continuance of learning in the lessons.

Key words: *Aim ,Method, Text,Continuance*

Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk Türkiye Büyük Millet Meclisindeki 1 Mart 1922 tarihli konuşmasında, “Efendiler; yetişecek çocuklarımıza ve geçlerimize, görecekleri tahsilin hududu ne olursa olsun en evvel ve her şeyden evvel Türkiye’nin istiklâlüne, kendi benliğine, an’anat-ı milliyesine düşman olan bütün anasurlarla mücadele etmek lüzumunu öğretmelidir. Beynelmîlel vaziyet-i

* Yard. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi

Edebiyat Derslerinde Uygulanan Anlatma, Karşılaştırma ve Soru-Cevap Metodlarının Öğrenci Başarısına Kalıcılık Bakımından Etkileri

cihana göre böyle bir cidalin istilzam eylediği anasır-ı ruhiye ile mücehhez olmayan fertlere ve bu mahiyette fertlerden mürekkep cemiyetlere hayat ve istiklâl yoktur.”, demek suretiyle Türk Millî Eğitiminde temel hedefin, -okutulan bütün dersler için geçerli olmak kaydıyla- Türk İstiklâl ve Cumhuriyetini koruyacak fertler yetiştirmek olduğuna işaret etmiştir.

Bütün devletlerin aslı görevlerinden addedilen eğitim ve öğrenim hakkının kapsamı, bizde de, Anayasamızın 42. maddesindeki hükümler doğrultusunda ve “Anayasaya Sadakat” çerçevesinde ele alınarak ilgili kanunlarla tespit edilmiş ve düzenlenmiştir. Bu tespit ve düzenlemelerde Atatürk ilke ve inkılapları esas alınmıştır. Amaç, “Türk milletinin bütün fertlerini, Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasa’da ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlakî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasa’nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek” tir (T.C Milli Eğitim Bakanlığı, 1998: 1)

Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin genel hedefi de “Anayasamız ve Milli Eğitim Temel Kanunundaki hükümler doğrultusunda millî ve manevî değerlerine sahip, hoşgörülü, yurt ve dünya gerçekleri ile ilgili düşünceler üretebilen, eleştiri yapabilen vatandaşlar” (T.C Milli Eğitim Bakanlığı, 1998: 1)

yetiştirecek doğrultudadır.

Edebiyat derslerinde, “ Türkiyc Cumhuriyetinin yasalarında belirtilen insan tipini yetiştirmek” cümlesiyle ifade edebileceğimiz bu hedefe ulaşmak için için metinlerden hareket edilir. Bu duruma göre derslerde incelenecek metinlerin, öğrenciyi “istenilen insan tipine”ne ulaştıracak vasıfları taşıması, kültürümüze, ahlâk anlayışımıza,yasalarımıza uygun olması gerekir.

Edebiyat, her bilim alanından fazla olarak başka bilimlerle irtibat kurmak durumundadır. “Ferdin sosyal çevreden kopmasının mümkün olamayacağı gibi, edebiyatçı dediğimiz insanın, dolayısıyla eserinin de asgari seviyede olsa bile tarihi ve siyasi bir zeminde düşünülmesi tabiidir. (...) Bu sebeple tek bir edebi eserin incelenmesinde onu çevreleyen sosyal yapıdan” (Okay, 1988) ayrı düşünmek mümkün değildir.

Türkiye’de Liselerde Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi alan araştırmasında araştırmacı, Fuat Köprülü’nün Türk Edebiyatında Usul adlı makalesinde, H. Taine’in(1828-1893) “Bir milletin manevi tarihini meydana getirmek ve olayların kendisine bağlı bulunduğu psikolojik kanunları elde etmek için o milletin edebiyatını tetkik etmek gerekir”; Gustave Lanson’un (1857-1934) “Bizim en yüksek vazifemiz, okuyucuları, Montaigne’in bir sayfasında, Corneille’in bir piyesinde, hatta Voltaire’in bir sonesinde bütün insanlığa yahut Avrupa’ya veya Fransa’ya has bir medeniyeti tanıtmaya sevk etmektir.” (Kantemir, 1976: 40-41) (2) sözlerine yer verdiğinden bahisle edebiyatın diğer bilimlerle olan ilgisine dikkat çeker.

Öğretmen, edebiyatın sosyal hayat ve diğer bilim dalları ile olan alakası, bir medeniyetin tanınmasına vasıta olması gibi özelliklerinden hareketle, öğrencilerin, millî birlik ve bütünlüğümüzün vazgeçilmez temel unsurlarının başında gelen dilimizi bütün incelikleriyle kullanabilen; dinleme, okuma, anlama, yazma becerisi gelişmiş; bakış açısı zengin; kültürel değerlere, sanata karşı hassas; Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı fertler olarak yetişmelerine çalışacaktır.

Bu tarz bir dikkat ile edebî metne yaklaşmak, -her ders için geçerli olmak kaydı ile- metni değerlendirmede, bir yakın ve bir de uzak hedefin dikkate alınması gerektiğini gösterir. Yakın amaç ders bitiminde ulaşılan başarı ile sınırlıdır. Uzak amacı ise belli bir disiplin içerisinde yürütülen ders içi faaliyetlerinin, öğrencide, sosyal hayatta beklenen kalıcı bir davranış, bir düşünüş alışkanlığı kazandırması ile ilgilidir ki, bundan dolayı derslerde öğretmen öğrenciyi dersin merkezine oturtmak, kendisini ikinci plâna itmek durumundadır.

Edebiyat Derslerinde Uygulanan Anlatma, Karşılaştırma ve Soru-Cevap Metodlarının Öğrenci Başarısına Kalıcılık Bakımından Etkileri

Türk Dili ve Ebiyatı derslerinin yakın ve uzak amacını şu tarz bir şema ile göstermemiz mümkündür:

Vasıta Yakın Amaç Uzak Amaç

Edebî Metin— Ders ile ilgili bilgileri anlana—Bilineni yaşama biçimi haline getirme

Kanaatimize göre öğretmen-öğrenci münasebetini usta-çırak münasebetinden ayıran özellik bu noktadadır. Usta-çırak ilişkisi yakın bir amaç ile –bir duvarı örebilme, bir sandığı yapabilme vb.- sınırlı iken öğretmen-öğrenci ilişkisinde yakın amaç vasıta durumundadır; öğrencinin Türkçeyi düzgün konuşmadıktan sonra dilbilgisinin bütün kurallarını bilmesi;vatanını, milletini sevip yüceltmeye çalışmadıktan sonra vatanın, milletin değerleriyle ilgili bir hayli bilgiye sahip olması herhangi bir anlam ifade etmez.

Edebiyat sanattır. Öğrencinin edebî eserler ile münasebeti , onun estetik ile ilgili bir anlayış kazanmasını, güzellik heyecanı duymasına bağlı olarak ruhi arayışlarına olumlu cevaplar bulmasını; hayata iyimser bir bakışla yaklaşmasını ve dolayısıyla, “Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımınlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere” (T.C Milli Eğitim Bakanlığı, 1998) ulaşmasını sağlayacaktır. Bundan dolayıdır ki, kültürel zemine oturtulmadan gerçekleştirilen teknik ilerlemelerin sosyal yapı üzerinde birtakım olumsuz sonuçlar doğurması, İkinci Dünya Savaşından sonra Batı ülkelerinde fen ve teknik yanında kültüre de yer verilmesine sebep olmuş ve öğrencilerin edebiyat ile ilgilerini artıracak tedbirler alınmıştır. (Kuran, 1968: 7).

Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde anlatma, gösteri, dramatizasyon, mukayese gibi birtakım metotlar uygulanır. Bu araştırmada, bir ders yılının bir döneminde farklı metotlarla yürütülen derslerde, yakın amaç olarak belirttiğimiz bir derslik bilgilerin öğrencilerde ne ölçüde unutulmadığı, farklı bi ifade ile ne ölçüde kalıcı olduğu tepit

edilmeye çalışıldı ve tespit edilen 50'şer kişilik 3 grup lise 1.sınıfta 3 farklı metotla yürütülen,

a-Çoban Çeşmesi, (F. Nafiz Çamlıbel);

b-Vâdi, (A. Kutsi Tecer);

c-Merdiven, (A. Hâşim) konulu 3 edebiyat dersi gözlemlendi. Gözlenen derslerle ilgili olarak:

1-"Metnin tümünü göz önünde bulundurunuz ve çoban çeşmesinin çevresine nasıl etki ettiğini, halk öyküsü kahramanları ile çoban çeşmesi arasında nasıl bir ilişki kurulduğunu anlatınız." tarzındaki 1. soru Çoban Çeşmesi konulu dersten ;

2-"Metnin tümünü göz önünde bulundurunuz ve değneğe yaslanan çoban ve heykel karaltısı arasında nasıl bir ilgi vardır? Anlatınız." tarzındaki 2. soru Vâdi konulu dersten; 3-"Metnin tümünü göz önünde bulundurunuz ve 'ağır ağır çıkılan merdivenler, güneş rengi bir yığın' sözleriyle neler anlatılmak isteniyor?" tarzındaki

soru ise Merdiven konulu dersten her 3 gruba da metinlerden alıntılar verilmek suretiyle 1'er ay aralıkla yapılan klâsik tarzdaki 2 yazılı sınavda da aynen soruldu ve alınan sonuçlar değerlendirildi:

1. sınavda sorulan 1. sorudan,

a-Dersi anlatma metoduna göre işleyen I. gruptaki öğrencilerin, dersi soru-cevap ve karşılaştırma metoduna göre işleyen I. ve II. grup öğrencilere oranla daha az,

	III.Grup	3.soru	anlatma	3	9	19	16	3	1620	%32.40
		1.soru	karşılaştırma	-	2	19	18	11	3372	%67.40
		2.soru	anlatma	2	7	31	7	3	1583	%31.66
		3.soru	soru-cevap	-	4	16	17	13	3285	%65.70

I.sınav	Gruplar	Soru	Uygulanan Metot	Alınan puan(100üzerinden)					Toplam Puan	Başarı %	
				0-20	21-40	41-60	61-80	81-100			
				I.Grup	1.soru	anlatma	1	5			34
	I.Grup	2.soru	soru-cevap	-	2	21	13	14	3320	%66.40	
		3.soru	karşılaştırma	-	3	15	20	12	3375	%67.50	
		II.Grup	1.soru	soru-cevap	-	4	18	15	13	3265	%65.30
			2.soru	karşılaştırma	-	3	19	15	11	3390	%67.80

Edebiyat Derslerinde Uygulanan Anlatma, Karşılaştırma ve Soru-Cevap Metodlarının Öğrenci Başarısına Kalıcılık Bakımından Etkileri

b-Dersin soru-cevap, karşılaştırma metoduna dayalı olarak işlendiği konulardan sorulan 2. ve3. sorulardan ise II., III. grup öğrencilere oranla daha fazla puan aldıkları tespit edildi. (Şema:1,2)

Şema:1

I.sınav	Soru	Gruplar	Uygulanan Metot	Alınan puan(100üzerinden)					Toplam Puan	Başarı %
				0-20	21-40	41-60	61-80	81-100		
	1.soru	I.Grup	anlatma	1	5	34	8	2	1615	%32.30
		II.Grup	soru-cevap	-	4	18	15	13	3265	%65.30
		IIIGrup	karşılaştırma	-	2	19	18	11	3372	%67.40
	2.soru	I.Grup	soru-cevap	-	2	21	13	14	3320	%66.40
		II.Grup	karşılaştırma	-	3	19	15	11	3390	%67.80
		IIIGrup	anlatma	2	7	31	7	3	1583	%31.66
	3.soru	I.Grup	karşılaştırma	-	3	15	20	12	3375	%67.50
		II.Grup	anlatma	3	9	19	16	3	1620	%32.40
		IIIGrup	soru-cevap	-	4	16	17	13	3285	%65.70

Şema:2

Aynı sorulardan bir ay sonra yapılan 2. sınavda her üç gruptaki öğrencilerin de anlatma metoduna göre işledikleri derslerden sorulan sorulardan 1. sınava nispetle daha az puan aldıkları; ancak soru-cevap ve karşılaştırma metodunun uygulandığı derslerden sorulan sorulardan ise pek fazla bir not kaybına uğramadıkları görüldü.(Şema 3,4,5)

2. sınav	Gruplar	Soru	Uygulanan Metot	Alınan puan(100üzerinden)					Toplam Puan	Başarı %
				0-20	21-40	41-60	61-80	81-100		
	I.Grup	1.soru	anlatma	2	5	36	5	2	1361	%27.2
		2.soru	soru-cevap	-	4	17	15	14	3282	%65.6
		3.soru	karşılaştırma	1	4	14	18	13	3310	%66.2
	II.Grup	1.soru	soru-ccvap	-	6	15	15	14	3245	%64.9
		2.soru	karşılaştırma	-	3	21	14	12	3361	%67.2
		3.soru	anlatma	4	11	18	14	3	1440	%28.8
	III.Grup	1.soru	karşılaştırma	-	3	20	17	10	3325	%66.5
		2.soru	anlatma	4	9	26	8	3	1387	%27.7
		3.soru	soru-cevap	-	5	17	16	12	3263	%65.2

Şema:3

2.sınav	Soru	Gruplar	Uygulanan Metot	Alınan puan(100üzerinden)					Toplam Puan	Başarı %
				0-20	21-40	41-60	61-80	81-100		
1.soru	I.Grup	anlatma	2	5	36	5	2	1361	%27.2	
		II.Grup	soru-cevap	-	6	15	15	14	3245	%64.9
		IIIGrup	karşılaştırma	-	3	20	17	10	3325	%66.5
2.soru	I.Grup	soru-cevap	-	4	17	15	14	3282	%65.6	
		II.Grup	karşılaştırma	-	3	21	14	12	3361	%67.2
		IIIGrup	anlatma	4	9	26	8	3	1387	%27.7
3.soru	I.Grup	karşılaştırma	1	4	14	18	13	3310	%66.2	
		II.Grup	anlatma	4	11	18	14	3	1440	%28.8
		IIIGrup	soru-cevap	-	5	17	16	12	3263	%65.2

Şema 4

Metot	Gruplar	Sorular	I.sınavda alınan toplam puan	2.sınavda alınan toplam puan	I. sınavda başarı oranı %	2.sınavda başarı oranı %	2 sınav arasındaki başarı oranı farkı
Anlatma Metodu	I.Grup	1.Soru	1615	1361	%32.3	%27.2	%4.1
	II.Grup	3.Soru	1620	1440	%32.4	%28.8	%3.6
	IIIGrup	2.Soru	1583	1387	%31.7	%27.7	%4.0
Metodu Soru-Cevap	I.Grup	2.Soru	3320	3282	%66.4	%65.6	%0.8
	II.Grup	1.Soru	3265	3245	%65.3	%64.4	%0.9
	IIIGrup	3.Soru	3285	3263	%65.7	%65.2	%0.2
Karşılaştırma Metodu	I.Grup	3.Soru	3375	3310	%67.5	%66.2	%1.3
	II.Grup	2.Soru	3390	3361	%67.8	%67.2	%0.6
	IIIGrup	1.Soru	3372	3325	%67.4	%66.5	%0.9

Şema 5

Alınan bu sonuçlar Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde öğrencilerin ön plâna çıkarıldığı soru-cevap ve karşılaştırma metodları ile işlenen derslerde kazanılan

Edebiyat Derslerinde Uygulanan Anlatma, Karşılaştırma ve Soru-Cevap Metodlarının Öğrenci Başarısına Kalıcılık Bakımından Etkileri

bilgilerin anlatma metoduna dayalı olarak işlenen derslerde kazanılan bilgilere oranla daha daha az unutulduğunu, farklı bir ifade ile öğrenci hafızasında daha uzun bir süre kalıcı olduğunu göstermektedir.

Kaynakça:

- Okay, O. (1988) "Edebiyatımızın Batılılaşması, Yahut Yenileşmesi", **Büyük Türk Klasikleri**, C,8,Ötüken –Söğüt Yayınları, İst.
- Kantemir, E. (1976) **Türkiye’de Liselerde Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi**, Alan Araştırması, Milli Eğ. Basımevi, İst.
- Kuran, E. (1968) "Millî Kültür Davamız", **Türk Kültürü**, Yıl 4